

Zygmunt Warman

Nowelizacja przepisów o ustroju adwokatury

Palestra 1/1, 14-26

1957

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZYGMUNT WARMAN

Nowelizacja przepisów o ustroju adwokatury

Nowelizacja przepisów o ustroju adwokatury, postulowana, dyskutowana i przygotowywana od blisko trzech lat (informowaliśmy o tym szczegółowo w „Biuletynie NRA“ nr 3 z 1956 r.), stała się faktem. Wypada przeto zdać sobie sprawę, jakie istotne przeobrażenia wprowadziła ustawa z dnia 19 listopada 1956 r. o zmianie ustawy o ustroju adwokatury (Dz. U. Nr 54, poz. 248), jakie problemy uznane zostały za najpilniejsze i dojrzałe do nowego uregulowania, a jakie pozostawiono jeszcze otwarte.

Podstawową, najbardziej istotną cechą przeprowadzonej nowelizacji jest niewątpliwie odstępianie od przyjętego przez ustawę z dnia 27 czerwca 1950 r. systemu zarządzania sprawami adwokatury przez naczelną organ administracji państwowej oraz powrót do zasady, że adwokatura powinna rządzić się sama. Jest już chyba powszechnie uznanym pewnikiem, że adwokatura powinna być niezawisła, jeżeli ma należycie wykonywać swe zadania w dobrze pojętym interesie publicznym i osiągnąć cele określone przez prawo.

Przechodząc do bliższego omówienia noweli, trzeba przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że poza dziedziną zwierzchniego nadzoru sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości wszystkie organa działające w ramach przepisów o ustroju adwokatury są obecnie organami adwokatury. Komisje dyscyplinarne wojewódzkich izb adwokackich oraz Wyższa Komisja Dyscyplinarna, które dotychczas zupełnie wyraźnie były wyodrębnione od organów adwokatury — zarówno przez nadanie im swoistego charakteru, jak i z uwagi na ich skład osobowy, uzyskały z powrotem charakter organów adwokatury; nie została im jednak przywrócona nazwa „sądów“.

Znowelizowany tekst art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. (cytuujemy tę ustawę w brzmieniu jej jednolitego tekstu, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw z 1957 r. Nr 13, poz. 74, o ile wyraźnie nie powołujemy

tekstu pierwotnego), wymieniając organa adwokatury, podkreśla, że członkami tych organów mogą być tylko adwokaci. Przepis ten ma przeto na względzie nie tylko to, że do organów adwokatury nie może zostać powołana osoba nie będąca w ogóle członkiem adwokatury, co jest chyba oczywiste, ale i to, że również aplikant adwokacki, choć jest członkiem adwokatury i w tym charakterze może brać udział w walnych zgromadzeniach izby, nie ma jeszcze pełnych kwalifikacji do sprawowania odpowiedzialnych funkcji w organach samorządu. Nie budziło to zresztą wątpliwości i w dotychczasowym stanie prawnym.

Nowela ustaliła okres kadencji organów adwokatury na trzy lata (art. 10 ust. 1), stanowiąc jednak — zgodnie z zasadą ogólnie obecnie przyjętą wobec wszelkich organów pochodzących z wyborów — że poszczególne członkowie organów adwokatury mogą być odwołani przed upływem kadencji przez organ, który ich wybrał. Nowela uchyliła art. 12 pierwotnego tekstu ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., wobec czego adwokat powołany na członka organu adwokatury może obecnie zarówno odmówić przyjęcia mandatu, jak i zrzec się tego stanowiska po jego objęciu.

Zasada niemożności łączenia stanowisk w organach adwokatury wprowadzona została przez nowelę w sposób wyraźny tylko w stosunku do członków Naczelnej Rady Adwokackiej (art. 33 ust. 2) z zaznaczeniem, że oczywiście nie dotyczy to udziału dziekanów w składzie wojewódzkich rad adwokackich. Sądzić jednak chyba należy, że takie same przesłanki przemawiają — mimo milczenia ustawy — także za niemożnością łączenia stanowiska członka wojewódzkiej rady adwokackiej ze stanowiskiem członka wojewódzkiej komisji dyscyplinarnej lub komisji rewizyjnej. Wobec tego, że do zakresu działania Zjazdu Adwokatury należy między innymi rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdania Naczelnej Rady Adwokackiej, Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i Komisji Rewizyjnej NRA (art. 30), może zrodzić się wątpliwość, czy członkowie tych organów mogą być powoływani na delegatów na Zjazd. Nic natomiast nie stoi na przeszkodzie powołaniu na takiego delegata członka jakiegokolwiek organu wojewódzkiej izby adwokackiej.

Minister Sprawiedliwości zachowuje zgodnie z nowelą sześć rodzajów uprawnień:

a) wydawanie rozporządzeń w sprawie wynagrodzenia adwokatów za wykonywanie czynności zawodowych, w sprawie wzorów pieczęci Naczelnej Rady Adwokackiej, rad adwokackich i komisji dyscyplinarnych, w sprawie zasad tworzenia, organizacji, funkcjonowania i rozwiązywania zespołów adwokackich, w sprawie szczegółowych przepisów o postępo-

waniu dyscyplinarnym oraz w sprawie stroju adwokatów podczas rozpraw (art. 3);

b) sprawowanie zwierzchniego nadzoru nad działalnością adwokatury (art. 5), przy czym przepisy dotyczące w szczególności uprawnień w zakresie uchylania uchwał organów adwokatury zostały bliżej sprecyzowane w tym sensie, że uprawnienia te nie mogą dotyczyć dziedziny orzecznictwa dyscyplinarnego, a uprawnienia w sprawie rozwiązywania organów adwokatury mogą się odnosić tylko do wojewódzkich rad adwokackich lub Naczelnej Rady Adwokackiej; sformułowania te pozostają w związku z nadaniem komisjom dyscyplinarnym charakteru organów adwokatury; obecna redakcja tych przepisów (art. 6 i 7 ust. 1) wprowadziła rozróżnienie, że przesłanką uchylenia uchwał może być ich sprzeczność z prawem lub interesem publicznym, rozwiązania zaś rad — ich działanie lub zaniechanie (a nie „zaniedbanie“), naruszające prawo lub nawet „zagrożające“ interesowi publicznemu;

c) oznaczanie liczby adwokatów i aplikantów adwokackich dla poszczególnych izb adwokackich oraz ustalanie planu terenowego ich rozmieszczenia na obszarze tych izb (art. 9);

d) zatwierdzanie uchwalonych przez Naczelną Radę Adwokacką regulaminów określających zasady wykonywania zawodu adwokackiego, tryb zwoływania i odbywania Zjazdu Adwokatury i walnych zgromadzeń, zasady kształcenia aplikantów adwokackich, zakres egzaminu adwokackiego oraz skład komisji egzaminacyjnej (art. 36);

e) rozpoznawanie odwołań od uchwał wojewódzkich rad adwokackich w sprawie odmowy wpisu na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich (art. 25 ust. 2);

f) wnoszenie rewizji od prawomocnych orzeczeń komisji dyscyplinarnych (art. 93 ust. 1).

Minister Sprawiedliwości został natomiast pozbawiony przysługujących mu dotychczas następujących uprawnień: wydawania regulaminów nie zastrzeżonych organom adwokatury (w tym również regulaminu w sprawie organizacji i sposobu funkcjonowania społecznych biur pomocy prawnej) oraz zatwierdzania niektórych regulaminów uchwalonych przez Naczelną Radę Adwokacką (w sprawie trybu urzędowania rad adwokackich i komisji rewizyjnych, w sprawie sposobu i terminu uiszczania składek, w sprawie składu i sposobu powoływania Wydziału Wykonawczego oraz trybu urzędowania Naczelnej Rady Adwokackiej i jej Wydziału Wykonawczego); zatwierdzania uchwał walnych zgromadzeń w sprawie wyboru członków rady adwokackiej i komisji rewizyjnej oraz

w sprawie budżetu i składki rocznej; sprzeciwiania się wpisowi na listę adwokatów i aplikantów adwokackich; rozpoznawania odwołań od uchwał rad adwokackich w sprawie skreślenia z listy adwokatów lub aplikantów adwokackich, przeniesienia siedziby adwokata lub aplikanta do innej miejscowości, tymczasowego zawieszenia adwokata w wykonywaniu czynności zawodowych, odmowy zezwolenia na utworzenie zespołu adwokackiego i rozwiązania zespołu adwokackiego; zwalniania ubiegających się o wpis na listę adwokatów od obowiązku ukończenia wyższych studiów prawniczych, odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego; wydawania poleceń w sprawie skreślenia z listy; powoływania prezesów wojewódzkich komisji dyscyplinarnych, prezesa i członków Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, określania ilości kompletów orzekających w komisjach dyscyplinarnych.

Nader znamienym dla podkreślonej na wstępie tendencji do podniesienia autorytetu adwokatury jest wprowadzenie w art. 11 przepisu, że adwokatowi występującemu przed sądem przysługuje taka sama ochrona prawna, jak sędziemu i prokuratorowi. Przepis ten, nie zamieszczony w pierwotnym rządowym projekcie noweli, został wprowadzony do ustawy dopiero przez Sejm, który w ten sposób dał dobitnie wyraz (teoretycznej jak dotychczas) zasadzie, że adwokatura jest współczynnikiem wymiaru sprawiedliwości, a więc że adwokat występujący przed sądem w wykonaniu swego zawodu pełni służbę publiczną. Konsekwencją wprowadzenia tego przepisu jest przede wszystkim poddanie odpowiedzialności z art. 132 i 133 Kodeksu karnego z 1932 r. osoby, która dopuściłaby się zniewagi adwokata lub czynnej napaści na niego podczas lub z powodu pełnienia obowiązków zawodowych przed sądem.

W sprawach organizacyjnych wojewódzkiej izby adwokackiej nowela uzupełniła art. 15 przez wskazanie nowego organu — komisji dyscyplinarnej, art. 17 przez włączenie do zakresu działania walnego zgromadzenia wyboru zastępców członków rady adwokackiej, członków komisji dyscyplinarnej oraz delegatów na Zjazd Adwokatury, art. 19 przez nadanie Naczelnej Radzie Adwokackiej prawa żądania zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia izby oraz art. 21 ust. 1 przez zwiększenie liczby członków rady adwokackiej do dwudziestu trzech (chodziło tu o zalegalizowanie liczebności Rady Adwokackiej w Warszawie i Rady Adwokackiej w Łodzi ze względu na to, że każda z tych Izb obejmuje swym zasięgiem obszary dwóch województw). Ponadto przez nadanie nowego brzmienia art. 22, nowela

dopuszcza możliwość wyboru drugiego wicedziekana oraz wskazała wyraźnie na konieczność dokonania wyboru rzecznika dyscyplinarnego, zastrzegając zarazem, że powinien on być członkiem rady. Jednocześnie usankcjonowano dotychczasowy zwyczaj, że rzecznik dyscyplinarny może korzystać z pomocy swych zastępców powoływanych przez radę adwokacką niekoniecznie ze swego grona.

Jeśli chodzi o odwołania od uchwał wojewódzkich rad adwokackich, nowela wprowadziła doniosłą zmianę przez przyjęcie podstawowej zasady, że odwołania te ulegają rozpoznaniu przez Naczelną Radę Adwokacką. Jedyny wyjątek, stanowiący jednak istotny wyłom w systemie zapewniającym adwokaturze pełnię samorządu, stanowią uchwały odmawiające wpisu na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich; od takich uchwał przysługuje zainteresowanemu odwołanie do Ministra Sprawiedliwości. W tym przeto zakresie Minister Sprawiedliwości zachował swe dotychczasowe uprawnienia, pozwalające na bezpośrednią ingerencję w tak ważnej kwestii, jak sprawa doboru kadr w adwokaturze.

W interesie osób ubiegających się o wpis na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich nowela wprowadziła przepis (art. 25 ust. 3), że uchwała rady adwokackiej w sprawie takiego wpisu powinna być wydana najdalej w ciągu trzech miesięcy od daty złożenia wniosku o wpis, a odwołanie od uchwały odmawiającej wpisu powinno być rozpoznane przez Ministerstwo Sprawiedliwości w ciągu dwóch miesięcy od daty wpłynięcia odwołania do Ministerstwa. Nowela nie recypowała zatem zasady przyjętej przez prawo o ustroju adwokatury z 1938 r., że brak zawiadomienia o wpisaniu na listę w ciągu trzech miesięcy od daty złożenia podania uważa się za odmowę. Tym samym omawiany przepis, jako *lex imperfecta*, ma jedynie charakter instrukcyjny, a naruszenie go może stanowić tylko podstawę skargi na dany organ, ale nie podstawę środka prawnego.

Nowela wprowadziła do ustroju adwokatury nowy, nie znany dotychczas organ: Zjazd Adwokatury (rozdział 3, art. 30 i 31). Zjazd Adwokatury składa się z delegatów wybranych przez walne zgromadzenia izb adwokackich w stosunku: jeden delegat na pięćdziesięciu członków izby, przy czym końcowa niepełna liczba pięćdziesięciu członków uprawnia również do wyboru delegata. Kompetencja Zjazdu została ściśle określona: do zakresu działania Zjazdu Adwokatury należy wyłącznie wybór członków Naczelnej Rady Adwokackiej nie będących dziekanami, wybór członków Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i Komi-

sji Rewizyjnej Naczelnej Rady Adwokackiej oraz rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Naczelnej Rady Adwokackiej, Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i Komisji Rewizyjnej NRA z okresu ich kadencji. Utworzenie tego rodzaju organu uznać należy za słuszne, z jednej bowiem strony rozwiązuje ono w trafny sposób skomplikowane dotychczas zagadnienie trybu powoływania w drodze wyborów Naczelnej Rady Adwokackiej, Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i Komisji Rewizyjnej NRA, a z drugiej stwarza odpowiednie forum, przed którym organa te mogą składać sprawozdania i które daje możliwość dokonania przez adwokatów oficjalnej oceny działalności tych organów.

Również pozytywnie należy ocenić nowe sformułowanie zakresu działania Naczelnej Rady Adwokackiej (art. 32 ust. 1). Wprowadzone zostało wreszcie wyraźne i istotne stwierdzenie, że Naczelna Rada Adwokacka stanowi reprezentację adwokatury. Poza sprawami wchodzącymi w zakres dotychczasowej właściwości Naczelnej Rady Adwokackiej (koordynowanie działalności wojewódzkich izb adwokackich i nadzór nad ich działalnością, rozpoznawanie odwołań od uchwał rad adwokackich, udzielanie na żądanie Ministra Sprawiedliwości opinii o projektach aktów prawodawczych, uchwalanie budżetu Naczelnej Rady Adwokackiej oraz określanie udziału poszczególnych izb w pokrywaniu jej wydatków budżetowych) nowela włączyła do zakresu działania Naczelnej Rady Adwokackiej prawo zwoływania Zjazdu Adwokatury, uchwalanie regulaminów dotyczących działalności adwokatury i jej organów, przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości postulatów w dziedzinie ustawodawstwa oraz rozporządzanie i zarząd majątkiem Naczelnej Rady Adwokackiej.

Nowelizacja utrzymała dotychczasową strukturę organizacyjną Naczelnej Rady Adwokackiej, w której skład wchodzi dwójakiego rodzaju członkowie: adwokaci wybrani przez Zjazd Adwokatury oraz wszyscy dziekani rad adwokackich (art. 33). Wyborowi ulega dwudziestu trzech członków, z których co najmniej dziesięciu powinno mieć siedzibę w Warszawie. Wobec tego, że obecnie mamy siedemnaście izb adwokackich, Naczelna Rada Adwokacka składać się będzie z czterdziestu osób.

Wydział Wykonawczy Naczelnej Rady Adwokackiej utracił nie określony bliżej dotychczas i niecisły charakter „organu wykonawczego“. Obecnie w myśl art. 34 Wydział Wykonawczy spełnia w zasadzie wszystkie czynności należące do zakresu działania Naczelnej Rady Adwokackiej z wyjątkiem uchwalania regulaminów i budżetu oraz

uchylania w trybie nadzoru uchwał rad adwokackich sprzecznych z prawem lub zagrażających interesowi publicznemu. Natomiast w wypadku, gdy zdaniem Wydziału Wykonawczego zachodzi potrzeba uchylenia takiej uchwały wojewódzkiej rady adwokackiej, Wydział może zawiesić wykonanie tej uchwały i przedstawia sprawę do decyzji Naczelnej Rady Adwokackiej na najbliższym posiedzeniu w pełnym jej składzie (art. 38).

Nowela podkreśla, że uchwały Wydziału Wykonawczego podjęte w zakresie jego uprawnień mają moc uchwał Naczelnej Rady Adwokackiej. Statutowa działalność Naczelnej Rady Adwokackiej w określonych granicach przejawia się w tej właśnie formie. Konsekwencją zatem wskazanego przepisu jest między innymi stanowcze wyłączenie wykładni, że uchwały Wydziału Wykonawczego mogą ulegać kontroli przez plenum Naczelnej Rady Adwokackiej.

Wydział Wykonawczy składać się będzie z jedenastu osób (a nie jak dotychczas — na podstawie zatwierdzonego przez Ministra Sprawiedliwości regulaminu Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 19/24 września 1956 r. — z dziesięciu osób). W skład Wydziału Wykonawczego wchodzi wybrani przez Naczelną Radę Adwokacką z jej grona prezes, dwóch wiceprezesów, sekretarz, skarbnik i rzecznik dyscyplinarny NRA oraz dalsi członkowie w liczbie pięciu. Ponadto Naczelna Rada Adwokacka powołuje zastępców rzecznika dyscyplinarnego, którymi nie muszą być już członkowie tej Rady (art. 34 ust. 1).

Jako odrębny organ adwokatury została powołana przez nowelę Komisja Rewizyjna Naczelnej Rady Adwokackiej, sprawująca kontrolę nad finansową i gospodarczą działalnością tej Rady (art. 39). Komisję Rewizyjną Naczelnej Rady Adwokackiej, składającą się z pięciu członków i dwóch zastępców, wybiera Zjazd Adwokatury. Obecnie więc staje się już zbędne powoływanie „nieoficjalnej“ Komisji Rewizyjnej z inicjatywy Naczelnej Rady Adwokackiej, która w ten sposób starała się dotychczas wypełnić istniejącą w ustawie lukę. Komisja Rewizyjna NRA składać będzie sprawozdania z wyników każdorazowej kontroli i wnioski z niej wypływające Naczelnej Radzie Adwokackiej, a sprawozdania ogólne z okresu swej kadencji — Zjazdowi Adwokatury.

Obecnie każdy adwokat ma możliwość pełnego wykonywania pracy zawodowej w granicach zakreślonych przez prawo. Nowela bowiem przez skreślenie dawnego art. 51 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. zrywa z nie usprawiedliwionym i niedemokratycznym systemem elitar-

nym, dopuszczającym do obrony przed sądem wojewódzkim jako pierwszą instancją tylko tych adwokatów, którzy uzyskali na to zezwolenie.

Czyniąc zadość zasadniczemu postulatowi adwokatury, nowela uchyliła przepisy zezwalające na skreślenie adwokata z listy — wskutek „braku rękopisów wykonywania zawodu adwokata zgodnie z zadaniami adwokatury w Polsce Ludowej“ — przez radę adwokacką zarówno z własnej inicjatywy, jak i wskutek polecenia Naczelnej Rady Adwokackiej lub Ministra Sprawiedliwości (art. 79 ust. 1 pkt 7 i art. 81 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r.). Przepisy te, rozmaicie zresztą interpretowane w minionym okresie, bynajmniej nie sprzyjały swobodzie krytyki i pożądanej „bojowości“ obrony. Uchylenie tych przepisów niewątpliwie umacnia stanowisko adwokata, któremu już nie zagraża pozbawienie możliwości wykonywania zawodu, orzeczone zaocznie w trybie administracyjnym. Obecnie więc skreślenie adwokata jest możliwe tylko w związku z konkretnymi zarzutami po ich należytym sprawdzeniu i ocenie w postępowaniu dyscyplinarnym.

Jeśli chodzi o zespoły adwokackie, to skreślenie dotychczasowego art. 75 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., wymieniającego zakres spraw, jakie miały być uregulowane przez Ministra Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, oraz odmienne zredagowanie art. 8 pkt 3 znowelizowanej ustawy ma bodaj jedyną istotną konsekwencję dla charakteru organizacyjnego tych zespołów: obecnie nie ma już podstawy do nadania im osobowości prawnej. Jak wiadomo, dotychczas osobowość prawna nie była zespołom nadana, tak że praktycznie nic się w tej mierze nie zmieniło.

Przez skreślenie dawnego art. 76 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., również włączeni do zespołów adwokaci wykonujący czynności radcy prawnego będą podlegali takiej samej kontroli i takim samym obowiązującym przepisom, jakim podlegają inni członkowie zespołu. Ma to bezpośrednio znaczenie dla spornego dotychczas zagadnienia obowiązku adwokatów-radców prawnych przyczyniania się do ponoszenia odpowiedzialnej części kosztów administracyjnych.

Aplikacja adwokacka została przedłużona do lat trzech. Jak wykazało bowiem wieloletnie doświadczenie, krótszy okres praktycznego kształcenia i przygotowywania do zawodu okazał się niewystarczający. Przepis przejściowy (art. 4 ust. 2 noweli) honoruje jednak — w rozsądnych granicach — zasadę praw nabytych stanowiąc, że aplikantów mających w dniu wejścia w życie ustawy co najmniej rok aplikacji obowiązuje dwuletni okres aplikacji.

Przez skreślenie dawnego art. 91 i 92 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., dotyczących trybu odbywania aplikacji u adwokata wykonującego zawód indywidualnie, oraz przez wprowadzenie w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. przepisu nakazującego włączenie do zespołów adwokackich aplikantów odbywających dotychczas aplikację poza zespołami — nowela popada w pewną sprzeczność z nie zmienionym art. 75, dopuszczającym wyjątkowo możliwość odbywania aplikacji także u adwokata wykonującego zawód indywidualnie. Liczyć przeto należy na orzecznictwo organów adwokatury w sprawach wpisu na listę aplikantów adwokackich oraz na ewentualne decyzje Ministra Sprawiedliwości w tym przedmiocie, które mogą w pewnym stopniu ową antynomię wyjaśnić i w drodze wykładni wskazać właściwy sposób postępowania.

Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz przepisy o postępowaniu dyscyplinarnym uległy poważnym zmianom. Przede wszystkim więc (po części w związku z uchynieniem możliwości skreślenia adwokata z listy w trybie administracyjnym) wprowadzony został wzorowany na prawie o ustroju adwokatury z 1938 r. przepis, że w postępowaniu dyscyplinarnym może być wydane orzeczenie o wydaleniu z adwokatury za czyn popełniony przed wpisem na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich, jeżeli czyn ten nie był znany radzie adwokackiej w chwili wpisu, a stanowiłby przeszkodę do wpisu (art. 82 ust. 2).

Do przepisu o tymczasowym zawieszeniu w czynnościach zawodowych dodane zostało — zgodne zresztą z ustaloną wieloletnią praktyką — wyraźne wyjaśnienie, że postanowienie komisji dyscyplinarnej w tej kwestii jest natychmiast wykonalne (art. 83 ust. 3).

Komisje dyscyplinarne, jak to już zostało zaznaczone, zyskały charakter organów adwokatury. Nowela ustaliła skład liczbowy komisyj: wojewódzka komisja dyscyplinarna składa się z takiej samej liczby członków jak rada adwokacka, a Wyższa Komisja Dyscyplinarna — z siedemnastu członków (art. 88 i 91). Wszystkie komisje dyscyplinarne wybierają ze swego grona prezesa i wiceprezesa.

Nowela stwierdziła, że również przed Wyższą Komisją Dyscyplinarną oskarżycielem jest rzecznik dyscyplinarny, co jednak nie wyłącza udziału prokuratora.

Wreszcie nowela — idąc za wzorem przepisów postępowania cywilnego i karnego — wprowadziła dla Ministra Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego PRL i Wydziału Wykonawczego Naczelnej Rady Adwokackiej uprawnienie do wniesienia (w ciągu sześciu miesięcy od

dnia uprawomocnienia się orzeczenia) rewizji z powodu pogwałcenia istotnych przepisów prawa lub oczywistej niesłuszności orzeczenia. W szczególności, jeśli chodzi o uprawnienie Ministra Sprawiedliwości, przepis ten stanowi również w pewnym sensie korelat art. 6, wyłączonego możliwość uchylania przez Ministra — w trybie nadzoru — orzeczeń dyscyplinarnych. Rewizję (która tu nie nosi nazwy „nadzwyczajnej“, gdyż zwykłym środkiem prawnym jest „odwołanie“) — niezależnie od tego, czy godzi ona w prawomocne orzeczenie pierwszej, czy też drugiej instancji — rozpoznaje zawsze Wyższa Komisja Dyscyplinarna w powiększonym składzie siedmiu członków (art. 93 ust. 2). Przez niewprowadzenie do takiego składu Wyższej Komisji Dyscyplinarnej osób spoza adwokatury nowela raz jeszcze dała wyraz zaufaniu do adwokatury i tendencji do przywrócenia pełni jej samorządu.

Wreszcie ustawa z dnia 19 listopada 1956 r. skreśliła nieaktualne już przepisy przejściowe ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., mianowicie przepisy dotyczące przeprowadzonej już i zakończonej weryfikacji adwokatów i aplikantów adwokackich, przepisy o odbywaniu dalszej aplikacji i o wyjątkowym wpisie aplikantów na listę adwokatów bez złożenia egzaminu, przepisy o wpisaniu na listę adwokatów uprawnionych i zweryfikowanych byłych obrońców sądowych, obrońców karnych i obrońców przy sądach grodzkich, jak również przepisy o szczególnych uprawnieniach w sprawie wpisu na listę b. sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego oraz referendarzy b. Prokuratury Generalnej R.P. Pozostał jedynie w mocy art. 96, dotyczący podobnych uprawnień osób, które po 22 lipca 1944 r. pełniły w naczelnym organach władz służbę referendarską na stanowiskach związanych z pracami ustawodawczymi.

Nowela uchyliła także nieaktualne przepisy przejściowe dotyczące powołania pierwszych organów adwokatury i komisji dyscyplinarnych oraz spraw majątku adwokatury.

Nie został również utrzymany ani przedłużony przepis dawnego art. 123 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., zezwalający adwokatowi na zajmowanie stanowisk, których nie wolno łączyć z zawodem adwokata (tj. stanowisk pracownika państwowego, sędziego, prokuratora i asesora sądowego, żołnierza zawodowego w służbie czynnej oraz notariusza i asesora notarialnego). Natomiast art. 3 ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. stanowi, że adwokaci, którzy korzystali z tego wyjątkowego przepisu, a więc którzy w dniu 31 grudnia 1955 r. zajmowali takie stanowiska, nie ulegają z tego powodu skreśleniu z listy adwokatów. Tak

samo jednak nie mogą nadal w czasie pozostawania na takich stanowiskach wykonywać pracy zawodowej adwokata.

Wśród przepisów przejściowych ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. zwraca uwagę art. 2, który stanowi, że adwokaci i aplikanci adwokacy wpisani na listę w dniu wejścia w życie tej ustawy są adwokatami i aplikantami adwokackimi w rozumieniu ustawy o ustroju adwokatury. Aczkolwiek ustawa z dnia 19 listopada 1956 r. nie zawiera całkowitego kompleksu nowego prawa o ustroju adwokatury, lecz stanowi tylko nowelizację ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r., to jednak przepis art. 2 był konieczny, w razie bowiem jego braku mogłaby powstać wątpliwość, czy obecnie mają nadal uprawnienia do wykonywania zawodu ci adwokaci, albo czy mogą dalej odbywać aplikację adwokacką ci aplikanci, którzy na podstawie uchylonych przez nowelę przepisów zostali wpisani na listę, mimo że nie odpowiadali wszystkim wskazanym w art. 40 lub art. 71 warunkom (dotyczy to zwłaszcza b. obrońców sądowych, obrońców karnych i obrońców przy sądach grodzkich, b. sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego, nie egzaminowanych b. referendarzy Prokuraturii Generalnej R.P. oraz osób, które zwolnione zostały przez Ministra Sprawiedliwości od wymagań ukończenia wyższych studiów prawnych z przepisanyymi egzaminami, odbycia dwuletniej aplikacji adwokackiej lub złożenia egzaminu adwokackiego). A zatem i w tych wypadkach nowela w pełni honoruje prawa nabyte. Z podobnych względów art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. stanowi, że wydane dotychczas przez Ministra Sprawiedliwości zezwolenia dopuszczające do egzaminu adwokackiego bez odbycia aplikacji adwokackiej zachowują moc do końca 1957 r., o ile nie zastrzeżono w nich wcześniejszego terminu poddania się egzaminowi.

Przepisy przejściowe i końcowe noweli musiały również unormować zagadnienia związane z działalnością organów adwokatury. W tej kwestii przede wszystkim art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. stanowi, że kadencja obecnych organów adwokatury, wybranych na podstawie dotychczasowych przepisów, trwa trzy lata. Wobec tego że organa te, tj. wojewódzkie rady adwokackie i komisje rewizyjne oraz Naczelna Rada Adwokacka, wybrane zostały w ubiegłym 1956 roku, ponowny wybór tych organów adwokatury dokonany zostanie dopiero w 1959 r. Omawiany przepis nie stoi jednak na przeszkodzie w przeprowadzeniu wyboru poszczególnych członków wojewódzkich rad adwokackich i komisji rewizyjnych w wypadkach, gdy zostaną oni odwołani zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy.

Redakcja art. 10 ust. 2 nie pozwoli jednak na odwołanie członków Naczelnej Rady Adwokackiej nie będących dziekanami: quorum, które ich powołało, tj. „zgromadzenie dziekanów“, nie było żadnym wyodrębnionym organem (zresztą nie istnieje już ono obecnie wobec zmiany pierwotnego brzmienia dawnego art. 35 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r.). Tak więc również dopiero w 1959 r., po odbyciu walnych zgromadzeń we wszystkich izbach adwokackich, może być po raz pierwszy zwołany Zjazd Adwokatury. O ile więc przedłużenie kadencji wybranych w 1956 r. wojewódzkich rad adwokackich i komisji rewizyjnych prawdopodobnie nie wpłynie ujemnie na pełną ich operatywność ze względu na to, że zostały powołane w odpowiednim składzie liczebnym członków i ich zastępców, o tyle, niestety, można wyrazić obawę, że pod tym względem może się znaleźć w trudnej sytuacji Naczelna Rada Adwokacka, której zakres działania znacznie się zwiększa przy niezmienionej liczbie członków mających siedzibę w Warszawie i nie będących dziekanami (siedmiu) oraz przy zupełnym braku ich zastępców.

Dalsze przepisy przejściowe dotyczą powoływania i działalności komisji dyscyplinarnych. Celem niedopuszczenia do niepożądanych przerw w postępowaniu dyscyplinarnym, art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. stanowi, że dotychczasowe komisje dyscyplinarne działają nadal do chwili ukonstytuowania się nowych komisji.

Powołanie pierwszych wojewódzkich komisji dyscyplinarnych nastąpi w trybie gwarantującym możliwie najpełniej zachowanie zasad demokratycznych w sytuacji, gdy nie jest możliwe rychle zwołanie (wyłącznie w tym celu) walnych zgromadzeń. Wyboru członków tych komisji mają dokonać rady adwokackie spośród kandydatów zgłoszonych przez zespoły adwokackie. Kandydaci będą wysunięci przez zespoły adwokackie w drodze podejmowania uchwał zwykłą większością głosów zebrania. Tak powołane pierwsze komisje dyscyplinarne będą jednak działać tylko do czasu dokonania wyboru nowych komisji przez najbliższe walne zgromadzenia.

Podobny tryb nie mógł być, oczywiście, zastosowany do powołania pierwszej Wyższej Komisji Dyscyplinarnej oraz Komisji Rewizyjnej Naczelnej Rady Adwokackiej. Członków tych Komisji wybiera Naczelna Rada Adwokacka na swym plenarnym posiedzeniu. Wyższa Komisja Dyscyplinarna i Komisja Rewizyjna NRA muszą, siłą rzeczy, działać do czasu dokonania wyboru nowych Komisji przez najbliższy Zjazd Adwokatury, a więc co najmniej do 1959 r.

Dla zapewnienia ciągłości postępowania w sprawach dyscyplinarnych będących w toku w dniu wejścia w życie noweli, art. 6 ustawy z dnia

19 listopada 1956 r. stanowi, że nowopowołane komisje dyscyplinarne rozpoznają takie sprawy z uwzględnieniem już dokonanych czynności.

Nowela weszła w życie z dniem ogłoszenia, tj. z dniem 28 listopada 1956 r.

Omówienie ustawy z dnia 19 listopada 1956 r. o zmianie ustawy o ustroju adwokatury nie byłoby pełne, gdyby się pominęło pytanie, jakie postulaty adwokatury nie zostały jeszcze uwzględnione przy okazji tej nowelizacji.

Tak więc, jeśli chodzi o najistotniejsze postulaty wysunięte w imieniu adwokatury przez Naczelną Radę Adwokacką w marcu i sierpniu 1956 r., nie zostały urzeczywistnione tylko następujące:

a) przekazanie do właściwości Naczelnej Rady Adwokackiej rozpoznawania odwołań także od uchwał wojewódzkich rad adwokackich w sprawach odmowy wpisu na listę adwokatów i aplikantów adwokackich,

b) wprowadzenie ustawowego zakazu obierania przez byłych sędziów i prokuratorów siedziby w miejscowościach dawnego urzędowania — w ciągu dwóch lat,

c) wprowadzenie systemu, że przy trzyletniej kadencji organów adwokatury corocznie ustępuje trzecia część członków danego organu.

Stwierdzić zatem wypada, że przeprowadzona nowelizacja z nielicznymi wyjątkami uwzględnia zasadnicze postulaty adwokatury w zakresie zagadnień ustrojowych.

Natomiast, niestety, nowela nie rozstrzygnęła innych również nader istotnych dla adwokatury problemów, co do których Naczelna Rada Adwokacka zajmuje stale niezmiennie stanowisko, domagając się uchylenia ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o biurach pisania podań oraz zniesienia wszelkich ograniczeń w zakresie obrony i zastępstwa stron przez adwokatów, zwłaszcza w postępowaniu przed kolegiami orzekającymi w sprawach karno-administracyjnych, przed komisjami arbitrażowymi, komisjami rozjemczymi itd. Zagadnienia te powinny znaleźć właściwe rozwiązanie jak najrychlej, nie wymagają one bowiem odraczania do czasu, gdy ma stać się prawem nowy przygotowywany przez Komisję Kodyfikacyjną projekt przepisów o adwokaturze.